

PM 2010: RIV (Dnr 001-374/2010)

Skolgång för alla barn (SOU 2010:5)

Remiss från Utbildningsdepartementet

Remisstid 19 maj 2010

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande
Som svar på remissen ”Skolgång för alla barn” (SOU 2010:5) överlämnas och
åberopas denna promemoria.

Föredragande borgarrådet Lotta Edholm anför följande.

Ärendet

Utbildningsdepartementet har för yttrande remitterat betänkandet *Skolgång för alla barn* (SOU 2010:5). Utredningen har haft i uppdrag att komplettera förslagen i betänkandet *Skolgång för barn som skall avvisas eller utvisas* (SOU 2007:34).

Utredningen föreslår att rätten till skolgång, förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg ska omfatta alla barn och ungdomar som vistas i landet, även om de saknar tillstånd för sin vistelse förutsatt att den inte är helt tillfällig. Rätten till utbildning inom grundskolan och motsvarande skolformer ska inte medföra någon skolplikt för dessa barn.

Rätten till skolgång m.m. föreslås också gälla i fristående skolor och enskilt bedriven förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg. Kostnaderna föreslås bli ersatta med ett särskilt statsbidrag efter ansökan av kommunerna. Både offentliga och enskilda huvudmän föreslås bli ersättningsberättigade.

Utredningen bedömer att varken styrelsen för utbildningen eller socialnämnden bör omfattas av en skyldighet att på eget initiativ lämna underrättelser till verkställande myndighet, och därför föreslås att bestämmelsen i 7 kap. 1 § utlänningsförordningen upphävs.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden samt stadsdelsnämnderna Rinkeby-Kista, Skärholmen och Älvsjö.

Mina synpunkter

Alla barn har rätt att gå i skola. Oavsett av vilken anledning barnen och deras familjer vistas tillståndslösa i Sverige måste de ges möjlighet att få en utbildning, komma ur sin isolering och ingå i ett socialt sammanhang. Detta är ett angeläget och mycket

välkommet förslag från regeringen för att öka livskvaliteten för de barn som idag lever som tillståndslösa.

De förslag som utredningen presenterar innebär att alla barn i Sverige får rätt till skolgång, förskola och skolbarnsomsorg. Kommunala och fristående verksamheter får i förslaget samma ersättningsvillkor, vilket är mycket angeläget.

Utredningen föreslår också att skolans underrättelseskyldighet i ärenden som rör skolgång för denna grupp gentemot polisen upphävs. Jag stöder detta förslag till fullo. Barns rätt till att gå i skola utan att deras vistelseort röjs måste väga tyngre än polismyndighetens informationsbehov.

Flera av stadens remissinstanser pekar på det angelägna i att lösa frågan om socialnämndens uppgiftsskyldighet enligt 17 kap. § 1 utlänningslagen. Denna uppgiftsskyldighet kan vara svår att förena med förtroende för socialtjänsten. Skolan måste kunna lämna uppgifter till socialtjänsten utan att riskera att de lämnas vidare till andra myndigheter. Det är ytterst angeläget att denna fråga belyses ytterligare i det fortsatta utredningsarbetet.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande

Som svar på remissen ”Skolgång för alla barn” (SOU 2010:5) överlämnas och åberopas denna promemoria.

Stockholm den 12 maj 2010

LOTTA EDHOLM

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. ”Skolgång för alla barn” (SOU 2010:5), sammanfattning

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Särskilt uttalande gjordes av borgarrådet *Yvonne Ruwaida* (mp) enligt följande.

Jag vill starkt ta avstånd från idén att polisen ska hämta barn som ska utvisas/avvisas i skolan och förskolan. Barn i familjer som håller sig undan verkställighet ska ha rätt till utbildning inom det offentliga skolväsendet på huvudsakligen samma villkor som barn som är bosatta i Sverige och att barnen ska få delta i offentligt bedriven förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg på samma villkor som barn som är bosatta i Sverige. Detsamma ska i så stor utsträckning som möjligt också gälla barn i familjer som befinner sig i Sverige utan att ha ansökt om uppehållstillstånd.

Om den rätten ska erkännas kan det inte samtidigt finnas möjlighet för polis och rättsväsende att i den frågan uppsöka och hämta barn i skolan. Detsamma bör gälla barnets familj och innefatta vägen till och från skolan. Sverige har sett situationer där civilklädd polis väntar utanför skolan för att hämta barn i familjer som fått avslag på asylansökan. Vi vill ta avstånd från detta. Inte för att förhindra att beslut verkställs, men för att barnets rätt till skola måste gå först.

ÄRENDET

Utbildningsdepartementet har för yttrande remitterat betänkandet *Skolgång för alla barn* (SOU 2010:5). Utredningen har haft i uppdrag att komplettera förslagen i betänkandet *Skolgång för barn som skall avvisas eller utvisas* (SOU 2007:34).

Utredningen föreslår att rätten till skolgång, förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg ska omfatta alla barn och ungdomar som vistas i landet, även om de saknar tillstånd för sin vistelse förutsatt att den inte är helt tillfällig. Rätten till utbildning inom grundskolan och motsvarande skolformer ska inte medföra någon skolplikt för dessa barn.

Rätten till skolgång m.m. föreslås också gälla i fristående skolor och enskilt bedriven förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg. Kostnaderna föreslås bli ersatta med ett särskilt statsbidrag efter ansökan av kommunerna. Både offentliga och enskilda huvudmän föreslås bli ersättningsberättigade.

Utredningen bedömer att varken styrelsen för utbildningen eller socialnämnden bör omfattas av en skyldighet att på eget initiativ lämna underrättelser till verkställande myndighet, och därför föreslås att bestämmelsen i 7 kap. 1 § utlänningsförordningen upphävs.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden samt stadsdelsnämnderna Rinkeby-Kista, Skärholmen och Älvsjö.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 26 april 2010 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret ställer sig positiv till förslaget om att alla barn och ungdomar som vistas i landet ska ha rätt till skolgång samt tillgång till förskoleverksamhet och skolbarnomsorg. Därmed får barn som idag lever gömda av olika anledningar en möjlighet att komma ur sin isolering och ingå i ett socialt sammanhang och ges en utbildning. Kontoret framhöll redan i sitt remissvar till betänkandet ”Skolgång för barn som skall avvisas eller utvisas” (SOU 2007:34) att det utifrån ett barnperspektiv var anmärkningsvärt att barn som inte ansökt om asyl inte inkluderas i betänkandet. Enligt stadsledningskontoret är det av största vikt att alla barn och elever behandlas på samma sätt oavsett hur länge de befinner sig i landet.

Ersättning från staten till respektive kommun föreslås ske genom ett specialdestinerat statsbidrag efter ett ansökningsförfarande. Ersättningen ska utgå i form av en fastställd schablon per barn och elev för varje skolform respektive deltagande i förskoleverksamhet och skolbarnomsorg. Kommunala och fristående verksamheter ska enligt förslaget få ersättning på samma villkor. Stadsledningskontoret är positiv till den föreslagna förändringen av ersättningsystemet och till utredningens förslag att schablonens storlek bör övervägas ytterligare under beredningsarbetet.

Genom ett ansökningsförfarande är det mer sannolikt att bidraget anpassas till det verkliga antalet barn eller till de verkliga kostnaderna som kommunerna har för dessa barn. Kontoret kan dock konstatera att dagens ersättning för asylsökande, vilken ersättningen föreslås utgå ifrån, ligger under genomsnittskostnaden för utbildningsplatser som täcks av ordinarie skolpeng. Kontorets förutsätter att den kommunala finansieringsprincipen tillämpas och att

hela regleringen därmed finansieras fullt ut. Antingen genom att staten ersätter genom schabloner eller att kommunerna kan återsöka faktisk kostnad.

Stadsledningskontoret instämmer i utredningens förslag att det inte torde behövas någon förändring i nu gällande bestämmelser om sekretess i offentlighets- och sekretesslagen. Kontoret efterfrågade redan i sitt tidigare remissvar ett avskaffande av den uppgiftsskyldighet som gäller för socialnämnden och styrelsen för skolan enligt utlänningsförordningen. Det är således välkommet att utredningen nu föreslår förändringar på området.

Utredningen föreslår emellertid inte att den uppgiftsskyldighet som föreligger enligt utlänningslagen ska tas bort. Uppgiftsskyldigheten föreligger visserligen endast när en myndighet begär ut uppgifter. Det kan i nuläget vara svårt att bedöma om denna skyldighet att på begäran lämna uppgifter kan komma att medföra oönskade konsekvenser för det syfte som förslaget om skolgång för alla barn har. Risken finns dock att uppgiftsskyldigheten leder till att rätten att få utbildning samt delta i förskoleverksamhet och skolbarnomsorg inte utnyttjas. Eventuella motverkande konsekvenser bör därför följas upp.

Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden

Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 22 april 2010 att hänvisa till tjänsteutlåtandet som svar på remissen samt överlämna ärendet till kommunstyrelsen.

Socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat 24 mars 2010 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen tillstyrker utredningens förslag att alla barn som vistas i landet ska ha rätt till skolgång, förskoleverksamhet och skolbarnomsorg och att detta ska gälla även för barn och ungdomar som saknar tillstånd för sin vistelse här, oberoende av vilken anledning tillstånd saknas.

Förvaltningen tillstyrker också utredningens förslag att styrelsens för utbildningen samt socialnämndens underrättelseskyldighet till polismyndigheten enligt 7 kap. 1 § utlänningsförordningen upphävs. Förvaltningen instämmer i utredningens bedömning att polismyndighetens informationsbehov inte kan anses väga tyngre än att tillförsäkra en trygghet för föräldrar utan rätt att vistas i Sverige att skriva in sina barn i skolan utan att deras vistelseort röjs.

En viktig fråga att lösa är dock socialnämndens uppgiftsskyldighet enligt 17 kap. § 1 utlänningslagen. Uppgiftsskyldigheten innebär att uppgifter om personliga förhållanden som behövs för att avgöra ett ärende om uppehållstillstånd, eller ett ärende om tredjelandsmedborgares ställning som varaktigt bosatt i Sverige, eller för att verksställa ett beslut om avvisning eller utvisning ska lämnas ut på begäran av vissa uppräknade myndigheter. Denna uppgiftsskyldighet kan vara svår att förena med förtroendet för socialtjänsten. Förvaltningen anser att det är viktigt att skolan kan lämna uppgifter till socialtjänsten utan att riskera att de lämnas till andra myndigheter. Utredningen menar att det inte finns något säkert underlag för att det skulle finnas ett samband mellan bestämmelserna om socialnämndens uppgiftsskyldighet och att barn som vistas i landet utan tillstånd avhåller sig från att delta i utbildning och föreslår att bestämmelsen bör gälla oförändrad. Förvaltningen föreslår att denna fråga belyses ytterligare i det fortsatta utredningsarbetet.

Förvaltningen anser att den ersättningsmodell som utredningen föreslår där kommunen ansöker om ersättning för inskrivna barn utan att bifoga personuppgifter också bidrar till att tillförsäkra föräldrar och barn trygghet att deras vistelseort inte röjs. För att få ersättning för sina faktiska kostnader bör kommunerna ersättas med schabloner som ligger minst i nivå med genomsnittskostnaderna eller genom att kommunerna kan återsöka faktisk kostnad.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 15 april 2010 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av Roger Mogert m fl (S), Per Olsson (MP) och Inger Stark (V), *bilaga 1*.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 2 mars 2010 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till de förändringar och kompletteringar av betänkandet ”Skolgång för barn som skall avvisas eller utvisas” som utredningen föreslår förutom den ekonomiska ersättningen. Förvaltningen anser att det är rimligt att de barn som vistas i landet utan tillstånd, har samma rätt till skolgång som asylsökande barn.

Kommunala och fristående verksamheter får i förslaget samma ersättningsvillkor. Dagens ersättning för asylsökande, vilket ersättningen föreslås utgå ifrån, ligger långt under genomsnittskostnaden för utbildningsplatser som täcks av ordinarie skolpeng. Asylmottagningsutredningen (SOU 2009:19) konstaterade detta och föreslog en höjning på 30%. Sveriges kommuner och landsting SKL påpekade i denna utredning att detta inte skulle räcka för att kompensera de genomsnittliga kostnadsnivåerna. Förvaltningens förslag är att reformen finansieras fullt ut av staten antingen genom schabloner eller att kommunerna kan återsöka faktisk kostnad.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 25 mars 2010 att som yttrande över remissen om betänkandet "Skolgång för alla barn" överlämnas förvaltningens tjänsteutlåtande.

Särskilt uttalande gjordes av Jakob Dencker (MP) och Gunilla Buhr (V), *bilaga 1*.

Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 11 mars 2010 har i huvudsak följande lydelse.

De barn som ingår i målgruppen och som inte har formellt tillstånd att vistas i landet föreslås ges samma rätt som asylsökande barn att delta i förskoleverksamhet, skolgång och skolbarnsomsorg. I betänkandet föreslår utredarna ett upphävande av underrättelseskyldigheten enligt utlänningsförordningen för utbildningen. Förvaltningen anser det vara ofrånkomligt om barns rätt till en plats i förskola och skola ska betraktas som en realitet.

Oavsett om barn som vistas i landet har tillstånd eller inte är behoven av kontakt med andra barn och av pedagogisk verksamhet desamma som hos vilket barn som helst. En plats i förskolan, skolan och skolbarnsomsorgen bidrar till att barnens tillvaro normaliseras och att de utvecklas och lär tillsammans med andra barn. Oavsett var de kommer att leva i framtiden är det värdefulla erfarenheter att bygga vidare på. Förvaltningen anser att förslagen i betänkandet överensstämmer väl med barnkonventionens huvudprinciper om barns rättigheter och lika värde.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Skärholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 22 april 2010 att godkänna förvaltningens svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av Liliane Svensson (S), Rebwar Hassan m.fl. (MP), Rudy Ezpinoza m.fl. (V) samt Jan Jönsson (FP), *bilaga 1*.

Skärholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 29 mars 2010 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att alla barn, oavsett om de vistas i landet utan tillstånd, är asylsökande eller folkbokförda, ska erbjudas förskoleverksamhet på lika villkor. Utredningen föreslår att utlänningsförordningen (2006:97) skrivs om, gällande underrättelseskyldighet för att trygga barns vistelse i förskolan. Förvaltningen instämmer i detta.

Utredningen föreslår även att utlänningslagen (2005:716) gällande socialnämndens uppgiftsskyldighet inte skrivs om. Förvaltningen anser dock att detta bör utredas vidare, för att säkra att det inte blir en intressekonflikt.

Utredningen föreslår att det utgår ekonomisk ersättning till kommuner, i samband med att målgruppen barn som har rätt till förskoleverksamhet, utvidgas. Förvaltningen ser positivt på detta. Däremot är förvaltningen tveksam till fastställda schabloner utan möjlighet till tillägsschablon, för barn som är i behov av särskilt stöd. Asylsökande barn och barn som vistas i landet utan tillstånd har ofta behov av särskilt stöd.

I utredningen föreslås det, att det är hemkommunen som ansvarar för att erbjuda plats i förskoleverksamhet, efter ansökan från vårdnadshavare. Med hemkommun avses den kommun där barnet stadigvarande vistas i eller om barnet saknar stadigvarande vistelseort, den kommun i vilken barnet för tillfället uppehåller sig i.

Om ett barn idag erbjuds förskoleverksamhet i sin hemkommun och sedan flyttar och byter kommun, övergår ansvaret att erbjuda förskoleverksamhet till den kommunen dit barnet flyttar. Vi undrar vad som gäller för barn som saknar stadigvarande vistelseort? Ofta flyttar familjer utan stadigvarande adress mellan olika adresser och orter. Vi undrar då om ansvaret övergår till nästa kommun? Eller kvarstår ansvaret hos den första kommunen?

Älvsjö stadsdelsnämnd

Älvsjö stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 22 april 2010 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av Majvi Andersson m fl (S), Kenneth Rönquist (MP) och Maj-Len Eklund (V), *bilaga 1*.

Älvsjö stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 25 februari 2010 har i huvudsak följande lydelse.

Utredningen föreslår att alla barn och ungdomar som vistas i landet ska ha rätt till utbildning, förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg även om de saknar tillstånd för sin vistelse i landet. Barn, föräldrar, personal och beslutsfattare får klara och tydliga regler att förhålla sig till och detta medför ökad rättssäkerhet för den enskilde individen. Målgruppen ska ha rätt till utbildning i samtliga skolformer.

Rätten till skolgång föreslås gälla också i fristående skolor, enskilt driven förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg. Kostnader föreslås bli ersatta med ett särskilt statsbidrag efter ansökan av kommunerna. Både offentliga och enskilda huvudmän föreslås bli ersättningsberättigade.

Förvaltningen instämmer i utredningens förslag i alla dess delar.

RESERVATIONER M.M.

Utbildningsnämnden

Särskilt uttalande gjordes av Roger Mogert m fl (S), Per Olsson (MP) och Inger Stark (V) enligt följande

Vi vill starkt ta avstånd från idén att polisen ska hämta barn som ska utvisas/avvisas i skolan och förskolan. Barn i familjer som håller sig undan verkställighet ska ha rätt till utbildning inom det offentliga skolväsendet på huvudsakligen samma villkor som barn som är bosatta i Sverige och att barnen ska få delta i offentligt bedriven förskoleverksamhet och skolbarnomsorg på samma villkor som barn som är bosatta i Sverige. Detsamma ska i så stor utsträckning som möjligt också gälla barn i familjer som befinner sig i Sverige utan att ha ansökt om uppehållstillstånd.

Om den rätten ska erkännas kan det inte samtidigt finnas möjlighet för polis och rättsväsende att i den frågan uppsöka och hämta barn i skolan. Detsamma bör gälla barnets familj och innefatta vägen till och från skolan. Sverige har sett situationer där civilklädd polis väntar utanför skolan för att hämta barn i familjer som fått avslag på asylansökan. Vi vill ta avstånd från detta. Inte för att förhindra att beslut verkställs, men för att barnets rätt till skola måste gå först.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Jakob Dencker (MP) och Gunilla Buhr (V) enligt följande

Vi är glada över att utredningen föreslår att utöka de mänskliga rättigheterna för barn som ska utvisas eller avvisas. Vi instämmer i att alla barn ska ha rätt till förskoleverksamhet, skolgång och skolbarnomsorg, även de barn som vistas i landet utan tillstånd. Precis som stadsdelsförvaltningen noterar stämmer detta väl överens med FN:s barnkonvention.

Det är viktigt att alla barn får en trygg uppväxt och får leka med övriga barn. En plats i förskolan, skolan och skolbarnomsorgen låter barn utvecklas och tillgodose behovet av kontakt med andra barn i en trygg miljö.

Det är också mycket bra att utredarna föreslår att underrättelseskyldigheten upphävs. Om man ska gå i skolan och varje dag vara rädd för att någon ur personalen underrättar myndigheterna var man befinner sig och därmed ökar risken för utvisning ur Sverige, förlorar man en stor del av den trygghet som man behöver känna för att trivas och ta till sig undervisningen.

Tydligt föreslår utredarna undantag från rätten till skolgång om vistelsetiden förväntas bli helt tillfällig. Hur kort är en vistelsetid som är helt tillfällig?

Skärholmens stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Liliane Svensson (S), Rebwar Hassan m.fl. (MP), Rudy Ezpinoza m.fl. (V) samt Jan Jönsson (FP) enligt följande

Vi har alla ett ansvar för att barn ska få den utbildning och få leva så tryggt som det bara är möjligt. Barn i familjer som håller sig undan verkställighet ska också ha rätt till utbildning inom det offentliga skolväsendet. Få delta i offentlig bedriven förskoleverksamhet, och skolbarnomsorg på i huvudsak samma villkor som barn bosatta i Sverige. Detsamma ska i så stor

utsträckning som möjligt gälla barn i familjer som befinner sig i Sverige utan att ha ansökt om uppehållstillstånd

Om den rätten ska erkännas kan det inte samtidigt finnas möjlighet för polisen och rättsväsendet att i den frågan uppsöka och hämta barn. Detsamma bör gälla barnets familj och innefatta vägen till och från skolan. Det är viktigt att förstå hur rädda och otrygga dessa barn blir. Vi vill därför starkt ta avstånd från idén att polisen ska hämta barn, som ska utvisas/avvisas, i skolan och förskolan. Inte för att hindra att beslut verkställs, utan för att barnets rätt till skola och förskola måste gå före.

Älvsjö stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Majvi Andersson m fl (S), Kenneth Rönquist (MP) och Maj-Len Eklund (V) enligt följande

Vi vill starkt ta avstånd från idén att polisen ska hämta barn som ska utvisas/avvisas i skolan och förskolan. Barn i familjer som håller sig undan verkställighet ska ha rätt till utbildning inom det offentliga skolväsendet på huvudsakligen samma villkor som barn som är bosatta i Sverige och att barnen ska få delta i offentligt bedriven förskoleverksamhet och skolbarnomsorg på samma villkor som barn som är bosatta i Sverige. Detsamma ska i så stor utsträckning som möjligt också gälla barn i familjer som befinner sig i Sverige utan att ha ansökt om uppehållstillstånd.

Om den rätten ska erkännas kan det inte samtidigt finnas möjlighet för polis och rättsväsende att i den frågan uppsöka och hämta barn i skolan. Detsamma bör gälla barnets familj och innefatta vägen till och från skolan. Sverige har sett situationer där civilklädd polis väntar utanför skolan för att hämta barn i familjer som fått avslag på asylansökan. Vi vill ta avstånd från detta. Inte för att förhindra att beslut verkställs, men för att barnets rätt till skola måste gå först.